

Istid | 2

Flyttblock

UPPDRAG / FAKTATEXT / NIVÅ 3

Istid | 2

Flyttblock

Denna typ av stora stenblock kallades förr för jättekast, eftersom man trodde att jättar slungat iväg dem i vredesmod. Hur tror du att det kom hit? FOTO: Anna Carlemalm

1.

Titta på bilden och fundera över följande frågor. Ni kan fundera för er själva eller diskutera med varandra, men ni måste inte kunna svaren.

Ni har ungefär 5 minuter på er.

- Hur tror du att stenblocket har hamnat där det är?
- När tror du att det kom dit?
- Har du sett något liknande stenblock någonstans?

2.

Läs texten om hur flyttblock bildas. Kom på ett sätt att visa hur ett flyttblock bildas och förbered en liten presentation om det. Ni har ungefär 15 minuter på er.

3.

Presentera ert flyttblock för de andra och berätta om det.

I er presentation, besvara följande frågor:

- Hur känner vi igen ett flyttblock i landskapet?
- Vad skiljer ett flyttblock från andra stenar?
- Vilka är de två vanligaste sätten som flyttblock kan bildas på?
- Hur stort kan ett flyttblock vara?

Istid | 2

Flyttblock

Ibland kan vi hitta ett jättestort stenblock som ligger helt ensamt i skogen eller ute på ett fält. Det kallas för ett **flyttblock** och hamnade där under den senaste istiden. Inlandsisen som täckte landskapet då var så tung att den bröt sönder berget och smulade ner det till sten och grus. Den bröt också loss stora stenblock som kunde frysa fast inuti isen. De fastfrusna stenarna och blocken transporterades sedan inuti eller ovanpå isen. Isen låg nämligen inte helt stilla, utan rörde sig som en långsam, trögflytande massa över marken. När klimatet blev varmare och isen smälte hamnade flyttblocken där vi hittar dem idag.

Flyttblocken bildades när inlandsisen bröt loss och transporterade stora stenblock, som sedan hamnade på marken när isen smälte. Flyttblock är ovanligt stora stenblock som kan bestå av en bergart som egentligen inte finns i området. FOTO: Seppo Lammi

Isens tyngd tryckte ned jordskorpan ungefär en kilometer, så när isen började smälta låg mycket av landskapet under vatten. Vid isens kant kunde jättelika isberg brytas loss och flyta iväg i vattnet. Ibland var stora stenblock fastfrusna i isen som flöt iväg. När isbergen sedan började smälta lossnade stenblocken och föll till havsbotten. När isens tyngd lättade kunde jordskorpan börja höja sig igen – det är det som kallas **landhöjning** – och havsbotten där stenblocken låg lyftes så småningom upp ovanför havsytan. Nu kan vi hitta dessa flyttblock lite varstans, både nära vattnet och flera mil inåt land.

Flyttblocken kan vara flera meter stora och väga många hundra kilo. Förutom att de ofta är betydligt större än andra block och stenar på en plats, så kan de också bestå av bergarter som egentligen inte finns där de ligger. Därigenom vet vi att isen kunde transportera stenmaterial många mil från den plats där det bröts loss. Flyttblock är inte så vanliga men finns både i Kvarkens skärgård och i Höga Kusten. De kallas också för **jättekast**, eftersom man förr trodde att det var vredgade jättar som kastat stenblocken omkring sig!

På nästa sida kan ni se hur flyttblock bildas.

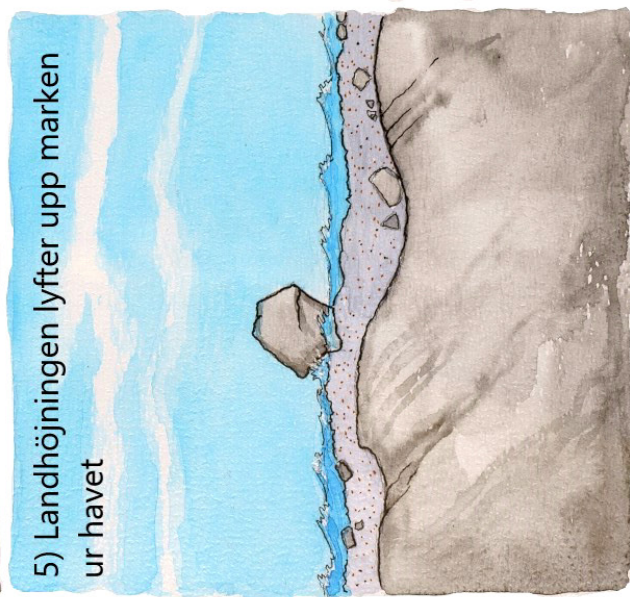
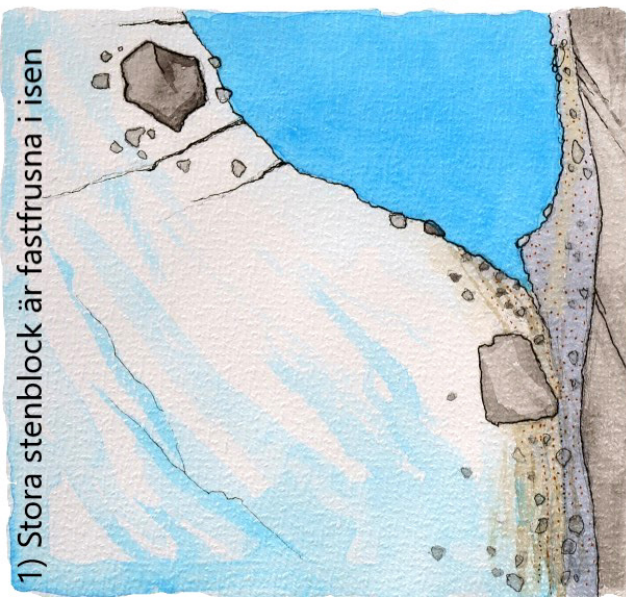
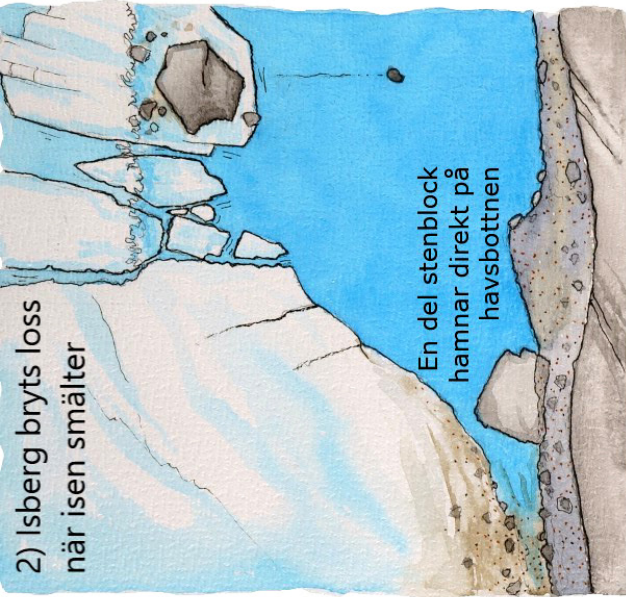
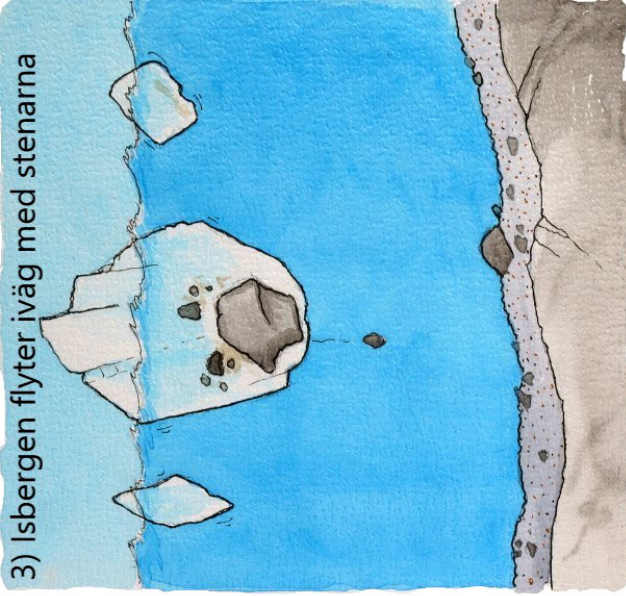

ILLUSTRATION: Liselott Nyström Forsén

Bilden visar hur flyttblock bildas. Stora stenblock som brutits loss ur berggrunden transporteras av inlandsisen. När isen smälter hamnar stenblocken på land eller havsbotten.